

Apophthegmata Ebraeorvm Ac Arabvm

Drusius, Johannes

Franekerae, 1591

Apophthegmatvm Lib. I. Hic liber complectitur dicta sapientum Ebræorum, qui vixerunt à restituta captivitate & deinceps: inter quos primus occurrit Zorobabel Salathielis filius, de quo ita proditum ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-70041](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-70041)

Lib. I.

Hic liber complectitur dicta sapientum
Ebraorum, qui vixerunt à restituta captivitate
& deinceps: inter quos primus occurrit Zoroba-
bel Salathielis filius, de quo ita proditum extat in
tertio librorum Ezra, capite tertio.

ZOROBABEL

Quodam tempore, cum Darius rex cubitum ivisset, eius
cubicularii, inter quos Zorobabel, se mutuò cohortabatur,
vt quisq; suam quandam sententiã scriberet, ea lege ac con-
ditione, ut qui vicisset, cuiusq; sententia quàm aliorum sa-
pientior iudicaretur, præmium à rege acciperet. Ibi Zoroba-
bel, cum unus scripsisset, præpotens est vinum: & alter, præ-
potens est rex: ipse scripsit, præpotentes sunt mulieres, sed
vincit omnia veritas.

BEN SIRA

Quum ad ludum itaret discendæ legis gratia, & præce-
ptor diceret, nondum aptus es per ætatem ad discendam le-
gem, Ain' tu? inquit. An nescis diem brevem esse & opus
multum? Quomodo ergo dicis me nondum aptum esse ad
discendum legem? Quid? in sepulchretis nonne humati
iacent, qui me ætate minores sunt?

*Admonet in puerili ætate discenda imprimis ea quæ faci-
unt ad pietatem & salutem animæ.*

Consulenti an expediret repudiare uxorem, quam ma-
lam haberet, respòdit, Os quod cecidit in sorte tua, rodito.

*Dicunt Ebraei, qui malam uxorem non repudiat, eum
non venire in iudicium: nempe quia satis poenarum su-
stinet in hac vita, neque enim majus tormentum homini*

A obtingere

obtingere potest mala uxore.

3. Ei qui uxorem ducere cupiebat septem filias habentem,
Chari tibi sint, inquit, filii masculi: sed vae patri foemellaru.
Idem planè cum dicto veterum sapientum,
Beatus cui filii masculi: sed vae patri foemellarum.
4. Glorianti filiam sibi natam esse, Thesaurus vanus, in-
quit, est filia patri suo; cui dum timet, noctu non dormit.
5. Interroganti causam huius, dixit, Nò dormit custos fi-
liae parvulae, veritus ne fortè scortari assuescat. Quòd si eam
elocaverit, tum sollicitus est, sitne liberos paritura nec ne.
Iam verò ubi consenuerit, metuit ne venefica fiat.
6. Cuidam cui uxor odio erat propter deformitatem, occi-
nuit, Propter mulierem formosam multi perierunt, & va-
lidi omnes interfecti ab ea.
7. Quum verò idem aliam ducere vellet gratia & forma
excellente, dixit, Subtrahe carnem tuam à muliere grati-
osa, potiùs quàm à carne prunarum instar adurente.
8. Dicere solebat, Senex in domo, signum bonum in domo.
*Nam senectus est argumentum favoris Divini: tum et-
iam anteaetæ vitæ sapienter, & secundum virtutè, juxta
illud, Corona decora senectus, in via justitiæ invenietur.*
9. Dicebat quoque aurum egere percussione, & puerum
verberationis:
*Nam ut aurum quo magis tunditur, eo magis fulget: ita
puer quanto magis verberatur, tanto tractabilior evadit.
Huic attribuuntur & illa, quæ nunc subijciam.*
10. Res tuas, dum in vivis es, clam habeto, nec heredibus an-
te obitum largitor.
11. Thesauru tuum uxori, utcunq; ea bona sit, ne patefacito.

Arca-

Arcanum tuum uni ex mille, etiamsi plurimos habeas 12.
benivolentes, patefacito.

Vni ex mille, vult dicere, non nisi uni ex mille. Nam pauci ex multis silentio continere possunt, si quid eis commiseris.

Ne cordi tuo mœrorẽ indito: mœror n. multos occidit. 13.

Honora medicum priusquam eius indigeas. 14.

Væ malo, & væ iis, qui ei adhærescunt. 15.

Alibi est, væ malo, & væ vicino ejus.

Sapiens nutu & stultus fuste. 16.

Sub. castigandus est.

Qui honorat inimicum suum similis est asino. 17.

Bonum malo ne fac, & malum tibi non eveniet. 18.

Ignis accensus exurit multos frugum acervos. 19.

Mensa parata contentio tollitur. 20.

In veterem amicum ne esto ingratus. 21.

Cum tibi fuerint sexaginta consilarii, consilium animæ tuæ ne deserito. 22.

Negotiatio si propinqua fuerit, dominum alit: si longinqua, dominum comedit. 23.

Panem tuum mitte secus aquam & in aridam, eumque inuenies in fine dierum. 24.

Hoc dictum, sicut pleraque ista, explicatum antea à me fuit. Vide Proverbia.

Manum tuam à bono ne prohibeto. 25.

à bono, id est, à benefaciendo. At plerique omnes ingrati sunt. Quid tum postea: Excelsi animi est ingratitude hominum non deterreri à studio benemerendi de omnib.

Vicino benefac, licet malus fuerit. Ita enim fiet ut, quo tempore in ius vocaberis, pro te testimonium dicat. 26.

Aut, viri synagogæ magnæ. hoc est Ezras & socii ejus, in
queis Mardocheus Estheræ patruelis, vt Elias scribit. Ho-
rum dicta celebrantur numero tria.

1. Iudica contanter.

*In Ebræo est ad verbum, estote moram trabentes in judi-
cio: nos sensum expressimus. Iudicia ne citò fiant: sed ha-
beant aliquam moram & cundationem. Siquidem, ut
Publius ait, ad pœnitendum properat, qui citò iudicat.*

2. Constitue discipulos multos.

*Aut, discipulos multos. Cura ut sint multi qui legem di-
scant, hoc est, qui studio sapientiæ incumbant, qui lite-
ris divinis operam dent. hoc præceptum imprimis perti-
net ad eos, qui in Magistratu sunt, quorū munus est talia
curare. Quamobrè Esaias eos appellat nutritios ecclesiæ.*

3. Fac sepem legi.

*Sepis nomine intelligūt cōstitutiones sapientū. Huc etiā
accommodāt, Qui diruit sepem, eum mordebit coluber, ut
sensus sit, Qui majorum instituta violat, noxam inde fe-
ret. Alij dicunt Massora esse sepem legis. Azæi filius hoc
dictum emulatus est, inquit, Fac sepem verbis tuis.*

SIMEON IVSTVS.

1. Dicebat tribus rebus consistere mundum, Lege, Reli-
gione, ac Beneficentia.

*Religione) in Ebræo est cultu. ita נָאֵר׃ עֲזֹרָה׃ vocant cul-
tum divinum. Beneficentia) vel remuneratione benefici-
orum, sive gratitudine. Verba enim Ebræa utrunq; desi-
gnant. Hoc dicto illustrabis illud Michæ, Indicatū est
tibi, o homo, quid bonum, & quid Dominus requirat abs
te, nempe facere iudicium, & diligere benignitatem, &
humiliter*

Mich. 6.
8.

humiliter ambulare cum Deo tuo.

ANTIGONVS SOCHAEVS.

Antigonus iste cum videret homines pietatem colere, **i.**
non tam amore Dei, quam spe præmiorum, dicere solebat,
Nolite esse sicut serui, qui Domino seruiunt mercedis ergo:
potius estote sicut serui, qui seruiunt quidem domino, sed
non causa mercedis: sitque Dei metus super vos, quo mer-
ces vestra duplicetur futuro tempore.

*Seruiendum Deo, quia ad hoc creati sumus, etiamsi nul-
la præmia nobis proposita forent. huius Antigoni disci-
pulus fuit Sadoc heresiarcha: unde Saducæi, qui nega-
bant resurrectionem, & per consequens vitam æternam.
Proinde iudicabant miseros esse Phariseos, qui se ita
affligerent in hoc seculo, cum in altero nihil pro eo acce-
pturi essent.*

IOSE IOAZARI F.

Huic tribuitur illud,
Domus tua conuenticulum sapientum esto. **i.**

*Conuenticulū. i. locus in quo frequētes conueniāt. Aut lege
Sint domi tuæ conuenticula sapientum. Eiusdem est, **2.**
In pulvere pedū eorū sedeto, & verba eorū cum siti bibito.
q. d. sedeto humi ad pedes ipsorum. Hoc vult, præbe te eis
discipulum. Nam discipuli sedebant ad pedes docentium.
Vnde Apostolus educatum se ait ad pedes Gamalielis, in-
nuens se fuisse discipulum ipsius.*

IOSEPH* IOHANNIDES IEROSOLYMITANVS. *** Aliàs**

Domus tua plateam versus patens esto. **i.**

Mens huius dicti, esto hospitalis.

Pauperes domestici tui funto. **2.**

Sint domi tuæ tam frequentes, ac si domestici tui essent.

À 3

lectio

lectio varians, sint domestici tui mites.

3. Cum foemina ne multum sermonem habeto.
Vel, ne multum colloquitur. Vrit enim videndo, nedum colloquendo foemina.

IOSVA PHERACHIAE F.

1. Fac ut habeas preceptorem.
aut magistrum. Hoc idem tribuitur Gamalieli.
2. Compara tibi socium.
i. amicum, vel potius condiscipulum. In Avoth R. Natban, habeto preceptorem à quo discas, et socium quicū discas.
3. Iudica quemvis hominem secundum lancem equitatis.
id est ex aequo & bono, nempe ut facta illius omnia in meliorem partem interpreteris, & ipsum prehendas ea ansa, qua prehendi potest.

NITHAEVS ARBELITES.

1. Vicinum malum fugito.
Nam ex vicino malo plurimum noxae, ut contrà ex bono plurimū utilitatis provenit. Ideo Themistocles cum prædium venderet, iussit preconem hoc addere, quòd bonum haberet vicinū. Notum illud Hesiodi ὀνήμα κακὸς γείτων.
2. Cum improbo societatem ne coito.
3. In adversis ne diffidito, aut desperato. *Dictum illud, vicinū malum fugito, etiam Ben Siræ adscribitur.*

ISMAEL IOHANNIS F.

1. Veh improbo, & veh vicino eius.
Nam aliquid semper mali propter vicinum malum.

IVDAS TABAEI F.

1. Dum partes, inquit, litigantes sunt coram te, fontes putato: vbi discesserint, pro infontibus habeto, quoniam se stiterunt iudicio.

SEMEIAS.

Opus diligit. Libenter operator. 1.

Doctoratum odio habeto. 2.

Vel magisterium. q. d. Magistri aut doctoris titulum ne ambito: imò ne accipito, etiamsi offeratur. Nam fere comitem habet fastam & contemptionem aliorum. Erant autem hi gradus olim apud Iudæos in frequenti usu, tamen si longè maximū fateantur eum esse, qui simplici nomine appellatur. Nam prudentiores ab his titulis abhorrebant suis contenti nominibus. Huc facit illud Christi de Phariseis, Amat vocari ab hominibus Rabbi, Rabbi. Vos autem ne vocemini Rabbi. Vnus enim est doctor vester, nempe Christus. Matth. 23. 7.

Principi ne nimium innotescito 3.

Vel, ne nimium familiaris fias.

HELLEL SENEX.

Hellel sive Hillel is, qui familiam duxit in gente Ebræa, i. cuidam roganti, Quot leges sunt apud vos, o senex? Duæ respondit, una videlicet scripta, & altera ore tradita. Cumq; diceret se adduci non posse ut credat aliam esse legē præter scriptam, ibi Hillel, Mi fili, inquit, sede & scribe alphabetū. Quod cum factū ab eo esset, rogavit, Quæ nā est hæc littera; Aleph, inquit: quænam illa; Beth. rectè: sed unde scis hanc litteram esse Aleph & non Beth, illam verò esse Beth, & nō Gimel? ad hæc ille, Quia maiores mei me ita docuerunt. Tum Hellel, si hoc credis, inquit, quia maiores ita docuerunt, crede & legē esse non scriptā, quæ ore tradita sit, quam *νομὸν ἀγραφοῦ* vocant. Nam & hoc quoq; iidem docuerunt.

Cum ethnicus quidam cuperet ex eo cognoscere summam legis. Lex nostra, inquit, duobus capitibus continetur

netur

netur. Vnum ad Deum spectat: ad proximum, alterum. Summa legis quoad Deum, Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, etc. Quoad proximum, & alterum sicut te ipsum. Sententiam expressi. Nam verba qui potui? cum liber *αιδεσις*, qui Ebraicè SEPHER MUSAR vocatus, vbi hæc olim legi, ad manum non sit.

3. Viso cranio, quod in aqua fluitabat, fertur dixisse, Quoniam (*alios*) perdidisti, te perdiderunt, & qui te perdiderunt, futurum est, ut eos perditum eant alii.
4. Admonebat suos ut essent ex discipulis Aharonis, qui diligebat pacem, sectabatur pacem, amabat homines, & applicabat eos ad legem.

* hoc est, ad frugem reducebat. Quod de illo testatur Scriptura canonica his verbis: Lex veritatis in ore eius, et iniquitas non fuit inventa in labijs eius: in pace & rectitudine ambulavit mecum, & multos reduxit ab iniquitate. Huic attribuuntur sequentia.

5. Qui nomen propagat, nomen perdit.
Nam gloria fugientem sequitur, insequentem fugit.
6. Qui non addit, amittit.
Qui non perseverat in studijs, id quod didicit, citò amittit. Vel sic, Qui doctrinæ inchoat & nihil adycit, citò id quod scit, amittit.
7. Qui non discit, vita indignus est.
Imò vita sine literis mors est, non vita.
8. Nisi ego mihi, quis mihi? & cum ego mihi, quid ego? & nisi nunc, quando?

† Aut
compa-
ravelo.
fapien-
tiam,

Sententia est. Nisi ego mihi[†] consulvero vitæ emendatione, quis mihi consulet? & cum ego mihi sic consulvero, quis

quis ego sum? ut eo nomine multum gloriari possim, cum
Deus in me id perficiat? Sed & nisi nunc, hoc est, in
hac vita, quando? quasi dicat, serum est aliàs. vel nunc,
quia nescio an cras victurus sim.

Pro labore merces.

9.

Quo plus molestiæ aut laboris homo sustinet propter ju-
stitiam, eo plus mercedis ipsum manet. potest reddi, pro
dolore merces, aut pro vexatione merces. nam vox E-
braea hoc potius significat.

Ab ecclesia ne feiungitor.

10.

Noli te segregare ab ecclesia. Nam ut olim extra arcã,
sic extra ecclesiam qui est, expers salutis est.

Ne dic, Cum otiosus ero, discam: forsan enim nunquam
eris otiosus.

Ante obitum ne tibi ipse credito.

12.

Nemo sibi fidat ante obitum. Nemo enim novit quid pa-
ritura sit dies.

Sociũ tuũ priusquam ad locũ eius perveneris ne iudicato.

13.

Noli iudicare socium tuum, priusquam perveneris eò
ubi ipse est. Vult dicere, nisi sortem eandem subieris, aut
expertus fueris, quod ipse expertus est, de eò pronuncii-
are aut sententiam ferre non debes.

Ne dic rem quæ non possit intelligi, quam velis intelligi.

14.

Esto in docendo & scribendo perspicuus, sic ut ab ijs, quorum
interest, intelligi possis, cum hac fini doceas & scribas.

Baro non metuit peccatum.

15.

Hoc est pœnam peccati: vel peccare non veretur, quia
Deum non veretur. Baro id est homo stultus, qui nec
in lege versatus est, nec usum habet rerum civilium.

B

Nec

16. Nec terræ populus pius est.

Terræ populum vocant homines rerum omnium ignaros
& extremè imperitos. Porro ad pietatem requiritur
scientia. Quæ si abfuerit, non jam pietas est, sed super-
stitio. Hoc dictum sicut & duo sequentia, etiam Aquibæ
tribuitur. Vide Avoth R. Nathan cap. 25.

17. Nec verecundus discit.

Capiendum de nimium verecundo, qui præ pudore non
audet consulere aut interrogare præceptorem suum.

18. Nec iracundus docet.

Qui ad iram præceptus ob res levissimas commovetur, in-
eptus est ad docendum.

19. Quisquis multum negociatur, non evadet sapiens.

Nam tales rem quærunt, non sapientiam. Fagius legit,
Quisquis multum oberrat: minus probo. nam, ut est in
sententijs Græcis, *ὡλάν βίον τίθισι σωφρονέσ επον*. Cui ad-
sensum præbet Seneca Philosophus, ita scribens: Nulla
ars loco discitur. Quid ergo? Sapiencia res omnium ma-
xima in itinere colligitur. Extat quinetiam sententia in
Sirachide, quæ idem attestatur.

20. In loco ubi non sunt viri, fac te virum præstes.

Clas. 2.
lib. 4.
Adag.
95.

Vir nomen est ἀπερῆς, fortem & magnanimum signifi-
cans. Vnde Xerxes apud Tzetzem de Artemisia, Οἱ υἱοὶ
ἀνδρῶν περὶ σου αἱρεῖς ἐγένοντο: αἱ δὲ γυναῖκες ἀνδρῶν.
Cōsule pro-

21. Qui accumulatur opes, accumulatur curas. (verbia nostra.)

Nam ubi divitiæ, ibi curæ. Quod proverbio innotuit
apud nos, cū dicimus, magna navis, magna cura. Epi-
curi est, ait Seneca, aut alicujus ex illa officina, Qui eget
divitijs, timet pro illis: Ego dico, Qui habet divitias, ti-
met pro

met pro illis. Nam in perpetuo metu est, ne eas amittat.
Vnde vulgo dicimus divitem meticulosum esse.

Qui multiplicat carnes, multiplicat vermes. 22.

Qui curat cuticulam, & id dat operam ut pinguis & obesus fiat, nihil aliud quam materiã sibi conciliat, unde vermes oriantur. Sanè quidem ex pingui cadavere plures vermes enascuntur, quam ex macilento.

Qui multos servos habet, multos fures habet. 23.

Nam pleriq; omnes fures sunt. Est ergo dictum ut, nusquam tuta fides? Tale est, Quot servi, tot hostes. Quod Capito apud Festum existimat efferendum: Quot hostes, tot servi. Siquidem capti hostes in servitutẽ adigebãtur.

Quot ancillæ, tot scelera. 24.

aa verbum, Qui multiplicat ancillas, multiplicat scelus.

Qui multas habet uxores, multas habet veneficas. 25.

Nam fœminarum scientia in veneficio prævalet, ut Plinius scribit. Certè pro uno viro quinquagenæ mulieres hac labe infectæ sunt. Id accidit, quòd fœmina nihil non moliatur, quo effectum det id, quod cupit, præsertim si pudicitie tesseram semel fregerit. Vnde M. Catonem dixisse ferunt nullam adulteram non eandem veneficam esse, quòd violatæ pudicitie audacia ad quodvis scelus fœminas impelleret. Autor ad Herennium lib. 4. Majores nostri, si quam unius peccati mulierem damnabant, simplici judicio multorum malefactorũ convictam putabant. Quo pacto? quoniam quam impudicam judicarent, eam veneficij quoque damnatam existimabãt. Quid ita? Quia necesse est eam, quæ suum corpus addixerit turpissimæ cupiditati, timere permultos. Quos istos? virum,

Lib. 252
cap. 11.

- parentes, fratres, ceteros, ad quos videt sui dedecoris infamiam pertinere. Quid postea? quos tantopere timeat, eos necesse est, ut quoquo modo possit, veneficio petat. Cur? quia nulla potest honesta ratio retinere eam, quam magnitudo peccati facit timidam, intemperantia audacem, natura muliebris inconsideratam.
26. Qui multiplicat iustitiam, multiplicat pacem.
 Qui multam iustitiam exercet, multam pacem civitatibus & regnis conciliat. Quid ita? quia ubi iustitiae numen colitur, ibi pax viget, & rerum omnium prosperitas est.
27. Qui multiplicat legem, multiplicat vitam.
 Qui in lege se naviter exercet, & secundum eam vivit, hanc vitam, quae momentanea est, alteram, quae sempiterna est, adyciet. Aut multiplicat vitam, quia in lege institutus ita ut oportet, non solum vivit, quod ei commune cum omnibus animantibus, sed etiam jocundè vivit. Hanc vitam lex sola conciliat, alteram natura.
28. Qui multiplicat scholas, multiplicat sapientiam.
 Nam sapientia in scholis discitur, non in tabernis aut circulis hominum otiosorum. Porrò sapientiam appellat Ebraei, quicquid homo discit à præceptore suo, ut possit legere, multiplicat eruditionem.
29. Qui multum consulit, multum sapit.
 Qui saepe ac multum consulit homines doctos, & ab usurperitos, multam prudentiam sibi comparat. In Ebraeo reperies verbum è verbo, Qui multiplicat consilium, multiplicat prudentiam. Quadrat autem cum illo Salomonis, Qui.

Qui consilium audit, sapiens fit.

Qui sibi comparat verba legis, comparat vitā futuri seculi. 30.

Verba legis cōparat, qui vivēdo exprimit, quod in ijs continetur.

Qui nomen bonum comparat, sibi ipsi comparat. 31.

Ita Fagius reddit. Est cur malim, suis comparat. לעצמו לזניו, hoc est uxori, liberis, & cognatis, iuxta illud, Os & caro mea est. nam עצם proprie os. Sic in libro selectarum sententiarū לעצמו interpres exponit מקרוביו à propinquis suis. Sententia est eum, qui famæ studeat, non sibi solū studere, sed etiam suis. nam ut infamia cuiusq; ad domesticos & consanguineos pertinet, ita etiā gloria.

SAMAEVS · SENEX.

Et hic familiam duxit, quæ dicta fuit domus Samai, cuius meminit quodam in loco Hieronymus. hujus celebrātur præcipuè ista:

Loqui parum & fac multum.

Plurimum facere, minimū de seipso loqui prudētioris est.

Excipe quemvis hominem bono vultu.

hoc est sereno ac placido. Amici paucorum : humani erga omnes esse debemus. Est enim humanitas quasi quoddā condimentum actionum nostrarum : quæ si absit, quicquid facimus, minus gratum est.

Fac legem tuam fixam.

Fagius enarrat, habeto certum tempus quod impendas lectioni sacrarum literarum. Nathan aliter. Quod audis aut discis à præceptore, ne illud vili pendito; sed in pretio habeto & magni æstimato : tum etiam eadem alios doceto.

1. Per omnem vitam educatus sum inter sapientes, & non inveni quicquam corpori melius silentio.
melius, id est utilius. Sic Græci ἄδελφοί μου τῆς ἐστὶ χρησιμώτερον: utilior haud ulla est res silentio.
2. Non sermo fundamentum, sed opus.
Plus in negotiis gerendis res, quàm verba profunt. Malus doctor est, qui oratione tantum docet. debet qui alijs præcipit quomodo vivendum sit, parem verbis vitam agere, atque ita vivere, ut omnis oratio moribus cõsonet.
3. Qui multum loquitur, adducit peccatum.
Sumptum ex illo Salomonis, In multitudine verborum non deerit crimen.
4. Adhæc dicebat tribus potissimum rebus mundum consistere, veritate, iudicio & pace.

GAMALIEL IUDAE PRINCIPIS F.

1. Dicebat studium legis pulchrum esse cum via terræ coniunctum, hoc est, cum opificio aliquo. nam utrunque, si quis in utroque laboret, & se exerceat, adducere oblivionem peccati.
  2. Eidem adscribitur hoc dictum, Lex omnis, quæ non habet adiunctam artem aliquam, tandè cessat noxam trahens.
- RIBBI.
1. Ista tria semper in mente habeto, & non peccabis, videlicet supra te esse oculum videntem, & aurem audientem, & librum in quo dicta facta tua omnia scribuntur.
  2. Aequè cautus esto in levi præcepto, ac in gravi, quia nescis quæ sit merces eorum.
  3. Fac voluntatem eius sicut voluntatem tuam, ut faciat voluntatem tuam sicut voluntatem suam. Irritam fac voluntatem tuam.

luntatem tuam propter voluntatem eius, ut ipse irritam
faciat voluntatem aliorum propter voluntatem tuam.

IOHANNES ZACHAEI F.

Hellel senex octoginta discipulos habebat, quorum ma- 1.
ximus Jonathan Vzielis F. minimus omnium erat Iohan-
nes Zachaei F. Is quum aliquando inter deambulandum
videret destructum templum, in quo peccata populi ex-
piari solerent prisco ritu, conversus ad eum, qui ipsum se-
quebatur (is erat Iosua Hananiae F.) mi fili, inquit, esto
bono animo. Nam relicta nobis alia ratio expiandi pec-
cata. Quærenti Iosuae quænam illa esset, Beneficentia, re-
spondit: scriptum enim esse, Benignitatem volo potius
quàm sacrificium.

Idem interrogatus, quid esse putaret sapientem, qui 2.
Deum non vereretur, dixit artificem esse absq; instrumen-
tis. Nam quemadmodum hic arte sua uti non potest, si ne-
cessariis instrumentis careat: ita nec sapientia rectè uti po-
test, qui nullum timorè Dei habeat. Est n. ut ait Salomo,
initium sapientiæ timor Domini.

Cùm iam moriturus voce sublata fleret, & discipuli cau- 3.
sam eius rei quærent, Si obviam inquit, prodeundum
esset regi alicui, quem offendissem, sperarem posse ipsum
aut verbis placari, aut pecunia corrumpi. Nunc obviam
prodeo ei, qui est rex supra omnes reges, videlicet Deo be-
nedicto, quem neque verbis placare, neque donis corrup-
pere potero. nec scio utrum in tartara ab eo sim detruden-
dus, an verò in paradysum deducendus.

Huic discipuli erant numero quinque, quibus hæc co- 4.
gnomina imposuit. Eleazarum Hircani F. cognominabat
cister-

cisternam calce oblitam, quæ ne guttulam quidem perderet, & cantharum pice obductum, qui vinum optimè contineret. Iosua verò Hananiæ F. nominabat funem triplicatum, qui non facilè rumperetur. Iosem sacerdotem vocabat piissimum, qui in illo ævo. Ismaelem Hananiæ F. nominabat vastitatem in deserto aquam tenentem, Beatus discipulus cui præceptor suus testimonium dat. Eleazarum Erachi F. appellabat torrentem exundantem, & fontem, cuius aquæ scaturiendo magis ac magis invalesceret. Ab his percontabatur quid homini expetendū imprimis esse iudicaret, cumque primus dixisset oculum bonum, & alter socium bonum, & tertius vicinum bonū, & quartus cognitionem futurorum, & quintus cor bonum erga præcepta, & cor bonum erga homines, respondit hoc postremum præ cæteris sibi placere, quòd reliquorū responsa omnia in se contineret.

5. Ab iisdem sciscitabatur, quid homini fugiendum imprimis esse iudicaret, cumque eodem ordine quo supra respondissent 1. oculum malum, 2. socium malum, 3. oculum malū, vicinum malū & uxorem malam, 4. mutuum acceptum nec redditum, 5. cor malum erga Deum, erga præcepta, erga homines. Video, inquit, in hoc ultimo responso reliquorum omnium responsa comprehensa esse. Quare iudico optimè omnium respondisse Eleazarum Erachi filium.

6. Idem dicere solebat, Si multam legem didicisti, ne propterea bonum tibi adscribito: es enim ad hoc creatus.

ELEAZARVS HIRCANI F.
 Eleazarus iste dicere solebat resipiscendum esse die uno
 ante

uno ante mortem. Cùm a. discipuli eius dicerent, Diem mortis incertum esse, Ideò, inquit, hodie resipiscendum. nam fortè cras moriemur.

Huic tribuitur & illud.

Socii gloriam perinde charam habeto ac tuam. 2.

I O S V A H A N A N I A E F.

Malus oculus, mala cupiditas, & odium hominum e-
ducunt hominem è mundo.

I O S E S A C E R D O S.

Proximi rem perinde charam habeto ac tuam. 1.

Applica te ad discendam legem: nò enim hæreditario iu-
re tibi obtinget. 2.

Quicquid agas, propter Deum agas. 3.

*Vel in nomine Dei, ut conveniat cum illo Salomonis, In om-
nibus vijs tuis nosce illum, & ipse diriget semitas tuas. Ce-
terùm quia hypocritæ Dei nomen semper in ore habent, fa-
ctum est hinc vulgi proverbium, quo dicunt, in nomine Do-
mini omne malum fieri.*

S I M E O N N A T H A N A E L I S F.

Dies brevis, & opus multum, & operarii pigri, & merces
multa, & paterfamilias urget. 1.

Multa lex, multa merces. 2.

*Si multa præcepta legis observaveris, multam mercedem
reportabis, quia Deus fidelis, repondet unicuique secundum
facta sua.*

Merces iustorum in futuro seculo. 3.

A Q V I B A M A L A L E E L I S F.

Interroganti quid faciendo evitabo hoc ne peccem? Si
hæc quatuor, inquit, perpetuò in animo habueris: Vnde
C veneris,

veneris, quibiturus sis, quid futurus sis; & quem iudicē habiturus sis. Vnde venisti? ex guttula fœtida. Quò abiturus es? ad locum obscurum & tenebricosum. Quid futurus es? pulvis, vermis, & lumbricus. Iudicem quem habiturus es? Deum sanctum benedictum, qui est rex supra omnes reges.

S. Bernardus paulò aliter, Ista tria, inquit, semper in mēte habeto, Quid fuisti? Quid es? Quid eris? Quid fuisti? sperma fœtidum. Quid es? vas stercoreum. Quid eris? esca vermium.

2. Accidit aliquando ut inter docendum recordaretur facta à se in iuventute. Ibi oratione ad Deū conversus, Gratias tibi ago, inquit, Domine mi Deus, quòd posueris fortem meam cum iis, qui sedent in scholis & gymnasiis, & non cum iis, qui sedent in circulis hominum otiosorum.

HANINA THERADIONIS F.

1. Vbi duo sunt, qui de lege colloquuntur, ibi divinitas est int eos.

NECVNIA HACANAE F.

1. Qui iugum legis subit, is immunis redditur à iugo regni, tum etiam à iugo viæ terræ: contra qui legis iugum à cervicibus suis repellit, huic imponunt iugum regni, & iugum viæ terræ.

A iugo regni) non servit hominibus, qui Deo servit. A iugo viæ terræ) liberatur solitudine de quarendo victu. Quadrat cum illo Christi, Quærite primùm regnum Dei, & alia omnia vobis adjicientur.

HANNA DOSAE F.

1. Qui plus sapit & minus facit, eius sapientia firma nō est: qui verò minus sapit & plus facit, eius sapientia firma est.

Qui

Qui sapit ante metum de peccato, eius sapientia non est stabilis. Qui verò sapit post metum de peccato, eius sapientia est stabilis.

post metum) vult dicere, qui prius metuit Deum, juxta illud, Initium sapientiae timor Domini.

ELEAZAR IVDAE F.

Da ei de suo, quoniam tu & tua omnia illius sunt. 1.

HANINA.

Excipe quemvis hominem cum gaudio. 1.

Idem cum illo, Excipe quemvis hominem bono vultu.

ELEAZAR AZARIAE F.

Conspiciens Iohannem Zachæi F. amisso filio lugentem. Ut, inquit, si aliquis pignus, quod apud te deposuisset, repeteret, non lugeres: ita nec debes amissum filium lugere, quem idem abstulit, qui dedit.

nam liberi quasi pignora sunt, quæ accepimus à Deo, ac proinde jure repetere potest, cum vult: rectèq; Ambros. de obitu fratris, Qui deposuit pignus recepit. Nihil interest utrum abjures depositum, an doleas restitutum. In utroque enim fidei ambiguum, vitæ periculum est.

Huius hæc celebrantur,

Vbi non est lex, ibi non est via terræ. 2.

Vbi non est via terræ, ibi non est lex. 3.

via terræ, id est, vita civilis.

Vbi non est sapientia, ibi non est reverentia. 4.

Vbi non est reverentia, ibi non est sapientia. 5.

reverentia) nam Deum vereri ipsa est sapientia.

Vbi non est prudentia, ibi non est scientia. 6.

Vbi non est scientia, ibi non est prudentia. 7.

C 2

Vbi

8. Vbi non est farina, ibi non est lex.

Legi vacare non potest, cui desunt ad victum necessaria.

A Q V I B A.

Huius illud est πολυθρόλλητον.

1. Massoreth sepes est legis.

Item illa quæ sequuntur.

2. Divitiarum sepes decimæ.

*Respexit ut apparet ad ea verba, quæ habentur Pro. 3.9.
Honora Dominum de opibus tuis, & de primitiis omnium
proventuum tuorum. Et implebuntur horrea tua saturita-
te, & musto torcularia tua exundabunt.*

3. Vota sepes sanctimonix.

*hoc est vitæ sanctæ ac piæ. Nam vota continent homines in
officio, eisq; aurem subinde vellicant & admonent ne fa-
ciant, quod alioqui facerent, nisi vovissent. hoc ipsum legi-
tur in Avoth R. Nathan, Sepes votorum sanctimonia vitæ.*

4. Silentium sepes sapientix.

Nam etiam stultus, dum silet, pro sapiente habetur.

5. Sepes mansuetudinis timere peccatum.

*Vel metus peccati. Nam qui peccare metuit, etiam Deum
metuit, juxta illud, Domini metus est recedere à malo. Por-
rò qui Deum metuit, simul mansuetus est.*

6. Sepes gloriæ risus.

*Gloria dicitur splendor ille diuitum ac fortunatorum, quem
imprimis tuentur hilaritas & lubentia conviviorum.*

7. Nihil non cernitur.

Deus omnia speculatur & cernit.

*Et potestas data est, & in bono mundus iudicatur: cuncta
autem secundum multitudinem operis.*

Omnia

Omnia data sunt in pignus, 8.

Pignora sunt quæ accipimus à Deo, ac proinde auferre potest, qui dedit. Ita dico, qui deposuit pignus, recipere potest, cum vult, juxta illud, dominus dedit, dominus abstulit.

BEN ZOMA.

Quis sapiens? qui discit abs quovis homine. 1.

Quis fortis? qui domat affectus suos. 2.

Vel qui regit cupiditates suas. alibi est, Quis fortis? qui ex inimico amicum facit.

Quis dives? qui gaudet parte sua. 3.

Latine, qui contentus est sorte sua. Bias apud Ausonium.

Quis dives? qui nihil capiat. Quis pauper? avarus. Cicero, Contentum suis rebus esse, maxima sunt certissimaque divitiæ.

Quis honoratus? qui honorat alios. 4.

Ama, inquit ille, ut ameris: sic ego, honora ut honoreris.

ELEAZAR IACOBI F.

Qui legem discit in pueritia, cui similis est? ei qui scribit in charta nova. Qui verò legem discit in senectute, cui similis est? ei qui scribit in charta vetere.

Alibi est, Qui puer discit, cui similis est? atramento scripto in charta nova. Qui verò senex discit, cui similis est? atramento scripto in charta bibula. Quod Elize Abujæ filio adscribitur.

Pœnitentia & opera bona pro clypeo sunt contra ultionem divinam. 2.

Nos tuentur ac protegunt, ut clypeus in bello militem.

AZAEI FILIVS.

Curre ad mandatum leve tanquam ad grave, & fuge peccatum, nam mandatum trahit mandatum, & peccatum trahit

8. trahit peccatum, Siquidem merces mandati, est mandatum, & merces peccati, est peccatum.
2. Neminem contemnit non est cui non sit hora (sua.)
Vult dicere, qui non possit nocere per occasionem.
3. Nulli rei contradicci nulla enim est res, cui non sit locus (suus)
Videtur hoc velle, nihil est, quod non suo loco & tempore accidat, licet incredibile videatur propter raritatem.
4. Sede infra locum tuum: melius enim est ut tibi dicatur ascende, quam si diceretur descende.
5. Vita non vita est, ubi quis pendet à mensa socii sui, aut quando uxoris imperio regitur. Quidam addunt, vel quando castigationes dominantur in corpus eius.

NATHAN IOSEPHI F.

1. Qui legem observat propter inopiam, futurum est, ut eam observet propter divitias: qui verò legē negligit propter divitias, futurum est, ut eam negligat propter inopiā.
Hoc dictum Iohanni cuidam tribuitur apud Eragium.

IOHANNES CALCEOLARIUS.

1. Eum cœtum qui in nomine Dei fieret, dicebat confirmatum iri: qui verò in nomine Dei nō fieret, dissolutū iri.
Extat dictum Gamalielis eandem sententiam exprimens, Actor. 5. 38. Si est ex hominibus opus hoc, dissolvetur: sin ex Deo est, non poteritis dissolvere.

R. ELEAZAR QVI ET ELEAZARVS

SIVE LAZARVS.

1. Hunc ferunt Hannæ cuidam sapienti respondisse, cū ille dixisset, veni & docebo te opus de Mercava, Nondum, inquit, senui: quin adhuc in me fervorē corporis, & naturę levitatem

levitatem iuvenilem invenio.

*Opus de Mercava) thronum gloriae gestant apud Prophe-
tam quatuor imagines, eas vocarunt sapientes מַרְבָּבָה id
est quadrigam: unde opus de Mercava. Significat autem,
ut Moses Aegyptius autor est, perfectionem sapientiae spiri-
talis, sive apprehensionem creatoris.*

ELEAZAR SAMVAE F.

Discipuli honorem perinde charum habeto ac tuum. 1.

Ita reveretor praecptorem tuum ut Deum. 2.

ad verbū, sit timor praecptoris tui sicut timor caeli, i. Dei.

MATTHIAS HARASI F.

Prior saluta quem vis hominem. 1.

Esto cauda leonum, & non caput vulpium. 2.

*potius esto postremus inter homines generosos, quam pri-
mus inter callidos & versipelles.*

ALEXANDER HIRCANI F.

Hic plebi admodum invisus erat. Quodam ergo tem-
pore quaerenti ex suis, quidnam faciens, animos sibi plebis
conciliaret, responsum est, Si moreretur.

IVDAS SARIPLAEI F. ET
MATTHIAS MARGALOTHI.

Hi duo vixerunt sub Herode magno, qui contra legem
patriam Caesaris imaginem & quorundam animalium si-
militudines templo apposuerat. Cum ergo auream aquila
supra fastigium portae affixam detraxissent, atque ad
regem perducti essent, interrogati, cui obedientes tantum
facinus adorsiforent, responderunt, Legi paternae. Iterum
quaerenti, quo freti laetiores adessent, cum ad mortis voca-
rentur periculum, responderunt: Pietatis & devotionis praemii,
quorum remuneratio pro ritu patrio mortem expectantibus
persolveretur.

1. Præpara te in vestibulo, ut possis ingredi conclave.
Ita vive in hoc seculo, ut particeps fias felicitatis, quæ promissa piis in altero seculo.
2. Potior est una hora huius seculi cum pœnitentia & bonis operibus, quàm tota vita seculi futuri. Rursum potior est una hora refrigerii in seculo futuro, quàm tota vita seculi præsentis.

S I M E O N E L E A Z A R I F.

1. Dicebat non esse placandum socium eo tempore quo irascitur: nec consolandum quamdiu mortuus eius iacet coram eo: nec interrogandum quando votum fecit: nec invisendum, cum in calamitate est.

I O S E I V D A E F.

1. Qui à iunioribus discit, cui similis est? ei qui edit uvas immaturas, & bibit vinum è torculari suo, Qui verò à senioribus discit, cui similis est? ei qui edit uvas maturas, & bibit vinum vetus. Ribbi ait, Ne respice cantharum, sed id quod in eo est: nam aliquando cantharus novus repletus est vino veteri, aliquando vetus ne novum quidem vinum continet.

I S M A E L I O H A N N I S F.

1. Qui discit ut doceat, huic abundè suppedatur quod discat & doceat: qui verò discit, ut faciat, ei affatim suppedatur quod discat, doceat, custodiat & faciat.

R. I A N A

1. Non sunt in manu nostra ^{R. V.} que casus adversi, qui iustis accidunt; neque res secundæ, quæ improbis obveniunt.
*q. d. hæc omnia à Deo sunt, ac iusto ipsius accidunt iudicio.
 Quare non debemus ex talibus quemquam iudicare. Nam*

est

est justus, qui perit propter justitiam suam, & est improbus, qui vitam prorogat in improbitate sua.

ELEAZARVS CAPHARITA.

Qui honorat socium suum propter divitias, futurum est, ut ab eo discedat cum ignominia: qui verò despicit socium suum propter mandatum, futurum est, ut ab eo discedat cum gloria.

Prioris membri exemplum præbet Balaam cum à Balaco conduceretur ad maledicendum populo Dei: posterioris Moses, cum Pharaonis minas contemneret propter mandatum Dei.

Invidia, concupiscentia & ambitio educunt hominem 2. è mundo.

IOSE KISMÆ F.

Pollicenti multa aureorum millia, si apud se commorari vellet, Etiam si mihi dederis, inquit, omne aurum & argentum, quod in mundo, non commorabor, nisi ubi lex viget.

QVAE SEQUUNTUR SINE AVCTORE
CITATA INVENIMVS.

Sapientes vexantur, & neminem vexant: audiunt convicia, & non respondent.

Vexantur) vel, si placet, injuriam ferunt, non inferunt.

Quatuor genera hominum non veniunt in iudicium. 2.

Qui extremè inopes sunt, Qui colicum dolorem patiuntur, Qui cum imperio sunt aut magistratu aliquo funguntur, Qui cum malam uxorem habeant, non tamen eam repudiant.

Non veniunt in iudicium) Cur? quia satis malorum sufferunt in hac vita.

D

Veh

3. Veh principatui, qui sepelit dominos suos.
Intelligentiam habet ex illo, Propter peccata populi multi principes eius.
4. In tribus homo cognoscitur, in poculo, loculis, & ira.
 Ebraicè sonat elegantius בעביר בביר בבויר: εν τῷ ποτηρίῳ, εν τῷ μαρτυρίῳ, εν τῷ θυμῷ, ἡτοι εν τῇ ὀργῇ.
5. Venit ut se mundet, adiuvant eum.
Alibi est, adiuuatur è cælo. i. divinitus.
6. Venit ut se polluat, aperiunt ei.
7. Sufficit seruo, ut sit tanquam Dominus suus.
8. Septem proprietates sunt in sapiente. Non loquitur præfente eo qui maior est vel sapientia, vel dignitate. Non interpellat loquentem. Non præcipitanter respondet. Audit & addit doctrinã. Interrogat quæ ad rem faciunt. Respondet appositè & convenienter, videlicet ad primũ primo loco, & ad secundum secundo. De eo quod non audivit, dicit non audivi, & fatetur quod res est. Ceterum hæc omnia secus se habent in stulto.
9. Eos amicos dicebat esse amandos qui nos reprehenderent, & odio habèdos, qui nos laudarent; quòd hi nos educant è mundo, illi verò nos deducant in vitã futuri seculi.
10. Quatuor hominum conditiones. Unus dicit, Quod meum est, tuum est: & quod tuum est, meum est. talis est populus terræ. Alius dicit, Quod meum est, meum est: & quod tuum est, tuum est. hæc conditio mediocris est, quam Sodomitanam nõnulli vocant. Tertius dicit, Quod meum est, tuum est: & quod tuum est, tuum est. hic pius est. Quartus dicit, Quod tuum est meum est; & quod meum est, meum est. talis impius est.

Assuefac

Assuefac linguam tuam ut semper dicat nescio ! quod u-
auro & argento contra non carum.

Est qui facilè irascitur, & facilè placatur. hic quòd ex u- 12.
na parte amittit, ex altera lucratur. Est qui difficulter ira-
scitur, & difficulter placatur. hic quod ex una parte lucra-
tur, ex altera amittit. Est qui difficulter irascitur, & facilè
placatur. hic pius audit. Est qui facilè irascitur, & difficulter
placatur. talis impius est.

Quatuor conditiones discentium. Vnus citò percipit, 13.
& citò obliviscitur. hic lucrum quod in una parte facit, in
altera amittit. Alius difficulter percipit, & difficulter
obliviscitur. hic lucrum quod in una parte amittit, in alte-
ra facit. Tertius citò percipit, & difficulter obli viscitur. hu-
ius conditio optima est. Quartus difficulter percipit, & ci-
tò obliviscitur. huius conditio pessima est.

Quatuor conditiones dantium eleemosynam. Est qui 14.
libenter dat, nec tamen vult ut alii dent. hic restrictus est
in alieno. Est qui vult, ut alii dent, cum ipse nihil det. hic
restrictus est in suo. Est qui dat, & vult ut alij dent. is pius
est. Est qui non dat, nec vult ut alii dent. hic impius est.

Quatuor conditiones intrantium domum doctrinæ. 15.
Est qui intrat, nec facit. hic mercedem dütaxat pro accessu
accipit. Est qui facit, nec i- at. hic pro opere præmium
accipit. Est rursus qui intrat, & facit. hic pius est. Est de-
nique qui nec intrat, nec facit. hic impius est.

In his qui sedent ante sapientes hæc quatuor inveniun- 16.
tur, natura spongiæ, infundibuli, sacci fecem conservantis,
& vanni. Spongia attrahit omnia. Infundibulum, quod ab
una parte attrahit, ab altera rursus effundit. Saccus fecium
D 2 effun-

effundit vinum & retinet feces. Vannus sive ventilabrum excutit aceres, & retinet frumentum.

17. Omnis amor qui pendet ab aliqua re, cessante ea re illico cessat: qui verò non pendet ab aliqua re, nunquam cessat. Quis amor pendet ab aliqua re? Amor Amnonis & Thamaris. Quis amor à nulla re pendet? Amor Davidis & Ionathæ.
18. Omnis contentio quæ Dei causa suscipitur, futura est stabilis ac diuturna: quæ verò alia causa suscipitur, non futura est stabilis ac diuturna. Quæ contentio Dei causa suscepta fuit? contentio Hillelis & Samai. Quæ contentio alia causa suscepta fuit? Contentio Coræ & universi cœtus ipsius.
19. Si quid agere voles, dic, Deo volente, aut si Deus decerneret: aliàs nunquam succedet quod ages.
20. Dicunt mundum vastari ob hæc tria, Vexationem piorum: perversitatem iudicii: & malam doctrinam. *sensus est, propterea quòd impii pios vexent, iudices jus pervertant, & sacerdotes legem non rectè doceant.*
21. Aiunt quoque apud Deum tanti esse senem unum iustum, ut propter eum orbis mala non importet.
22. Cui hæc tria adsunt, oculus bonus, spiritus contritus, & animus deiectus, eum dicunt esse ex discipulis Abrahami patris nostri: contrà cui adsunt, oculus malus, spiritus elatus, & animus amplus, eum esse aiunt ex discipulis Balaami impii.

Oculus bonus) oculum bonum habere dicitur, qui contentus est sorte sua, quam αὐτάπειρος Græci vocant. Huic opponitur oculus malus, id est, avaritia vel invidia. Animus amplus)

amplius) cupidus gloriæ aut ambitiosus: ad verb. anima lata
sive ampla. Maimonides hunc locum enarrans, Oculus ma-
lus, inquit, est sollicitudo circa divitias. Anima verò lata est
nimia cupiditas: ita ille: alii aliter enarrant. Est etiam ubi
scriptum sit *בפש קצרה*, id est, animus ad iram pronus.

Natus quinque annos ad Scripturam. 23.

Natus decem annos ad Deuteriosim.

Natus 15. annos ad Thalmud.

Natus 18. annos ad nuptias.

Natus 20. annos ad sectandum divitias.

Natus 30. annos ad robur.

Natus 40. annos ad prudentiam.

Natus 50. annos ad consilium.

Natus 60. annos ad senectutem.

Natus 70. annos ad canitiem.

Natus 80. annos ad † summum.

Natus 90. annos ad foveam.

Natus 100. annos reputatur pro mortuo:

† ad summum) respexerunt ad locum Davidis. Psal. 90.10.

Dies annorum nostrorum septuaginta anni, aut ad summū
octoginta. In Ebræo est *וְיָמֵם בְּגִבּוֹרֹתָ שְׁמֹנֶת־עֶשְׂרִים שָׁנָה*, id est,
interprete Hieronymo, Si autem multum, octoginta anni.

Licet panem cum sale comedas, vinum mensurâ bibas, 24.
& humi dormias, si modò in lege te exercueris, beatus ta-
men es, & benè tibi erit: beatus es in hoc seculo, & benè
tibi erit in futuro.

Huic simile est dictum Epicuri, cujus mentio apud Sene-
cam, quo dicebat sapienti, qui modò panem & aquam habe-
ret, nihil deesse ad felicitatem.

25. Iudæus quidam, cuius nomen proditum nõ extat, cùm ei Cosroes Persarum Rex objiceret paupertatē, ac diceret, contemptionem nihil boni Iudæis reliquisse, respondit, Tu nos aspernaris, ô Rex, propter ea, in quibus tamen gloria- ti sunt primores & q. capita gentium. Quandoquidem & Nazareni gloriantur plurimum de illo, qui dixit: Si quis percutiat maxillam tuam dextram, obverte ei sinistram, & auferenti abs te tunicam tuam, permitte illi & pallium tuum. Cuiusmodi difficultates centenās & ille ipse, & qui consuetudine ei coniuncti, eumque secuti fuerunt, per- pessi sunt: contemptum videlicet, supplicia, & mortem ipsam, &c.

LIB. I. FINIS.

APO-

(mirum) respexerunt ad locum Davidis. Psal. 132. 10.
 Die minorum nostrorum septuaginta anni, aut ad summum
 octoginta. In Hebræo est nonus mensis, id est
 interpretatur Hieronymus. Si autem maluerit, octoginta anni.
 Iacet pariter canalicæ comedas, vitium mentis bibas, &
 & huius dormias, modo in lege te exercueris, beatus ta-
 mentes, & bene tibi erit: beatus es in hoc seculo, & bene
 tibi erit in futuro.
 Hinc simile est illi quod Episcopi, cupis mentis apud Deum
 cum par diebus si sapienter, qui modo parum & ad unum die-
 bus, nihil deesse ad felicitatem.